

[http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=3481:reformuvannya-ukrajinskikh-bibliotek-uryadova-strategiya-rozvitku](http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3481:reformuvannya-ukrajinskikh-bibliotek-uryadova-strategiya-rozvitku). – Назва з екрана.

2. Гуркаленко І.В. Реклама книги і бібліотеки – сучасний засіб просування читання // Шкільний бібліотекар. – 2017. – № 1. – С. 6-9.
3. Гуркаленко І.В. Вікові та психологічні особливості читача – відповідний пункт роботи шкільного бібліотекаря / І.В. Гуркаленко // Роль шкільної бібліотеки у формуванні читацької компетентності учнів Нової української школи: методичний посібник / упор.: З.Г. Жеребкіна, М.С. Астахова, Л.В. Ворфлік, Т.В. Латишева; за заг. ред. Л.Д. Покроєвої, С.Є. Вольянської. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2019. – С. 22-38.
4. Формування бібліотечного фонду. Маркетинговий підхід: доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://cgntb.dp.ua/menu\\_205.html](http://cgntb.dp.ua/menu_205.html). – Назва з екрана.

---

## Сучасна українська поезія для підлітків: творчість Івана Малковича в парадигмі шкільної освіти

*Румянцева-Лахтіна О.О., методист  
Центру методичної та аналітичної роботи  
Харківської академії неперервної освіти,  
спеціаліст вищої категорії*

---

*Своїми книжками ми підіймаємо  
естетичний рівень не тільки дітей, а й батьків.  
Вони повинні тягтися до чогось вищого.  
Іван Малкович*

Намагаючись розповісти про сучасну української поезію, ми, по-перше, хотіли б звернути увагу на різноплановість авторських стратегій, розмаїття літературних угруповань, організацій, видавництв. Будь-яка спроба обговорювати сучасну поезію завжди провокує варіативність поглядів.

Галина Бабак, українська поетеса, зауважує, що ХХ століття знаменувалося невіданим перед тим примноженням і розростанням різних дискурсивних практик та естетичних парадигм. Літературний простір ускладнювався і розширювався зі швидкістю світла [3]. А літературознавиця Т. Гундорова зауважує: «Передусім, у культурній свідомості того часу закладалась ідея різнобічності літературного процесу, що не зводиться до певної школи» [9].

Нова шкільна програма для 5–9-х класів, розроблена за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, включає чимало творів сучасних дитячих прозаїків і поетів. У 8-му класі школярі з «живих класиків» читають вірші Василя Голобородька, Івана Малковича. На феномені таланту Малковича хотілося б акцентувати увагу. Як варто вивчати поезії Малковича? У чому його відвертість і глибина?

По-перше, варто запропонувати учням уважно придивитися до портрета-світлина Івана Малковича або показати відео інтерв'ю поета. Потім запропонувати відповісти на питання:

– Чи можна за зовнішністю сказати про характер людини?

– Опишіть, яким ви уявляєте Івана Малковича?

(Дійсно, відкрите обличчя, ніжна, майже дитяча усмішка, волосся, що спадає на плечі, свідчать про доброту, щирість, душевну чистоту людини. А ще – делікатність в усьому: у жестах, у розмові).

По-друге, слід ознайомити здобувачів освіти з особистістю поета Івана Малковича, тому необхідно розповісти восьмикласникам цікаві факти з його біографії.

### ***Цікаві факти про Івана Малковича***

1. Він відкрив перше приватне видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» в Україні. Іван Малкович започаткував першу приватну друкарню в Україні, «бо хотів, щоб перший «Буквар» його сина починався не зі слова «акула» чи «автобус», як це було раніше, а зі слова «ангел».

2. Видав першу книжку – «Українську абетку» гігантських розмірів (240 кг, 3х4 метри), яку занесено в Книгу рекордів України.

3. Став лауреатом Шевченківської премії у номінації «Література, публіцистика, журналістика» 2017 року.

4. Іван Малкович видав у книгарні «Гаррі Поттера», відкривши його українським читачам, та інші світові цікавинки. Прищепив дітям любов до казок, розфарбувавши їх у яскраве вбрання та надавши неповторних відтінків.

5. Був у списку ТОП-100 найвпливовіших людей України 2004, 2008, 2009 років, який проводить щорічно журнал «Кореспондент».

**Висновки і узагальнення.** Хто ж він, цей сучасний поет? Спробуємо створити його біографічний портрет.

### **Біографічний портрет поета.**

#### ***Вправа «продовжте речення»:***

1. Іван Малкович як особистість – це...(поет, скрипаль, вчитель, перекладач, директор видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», член Спілки письменників, редактор видавництва «Веселка», «Молодь», кавалер Міжнародного ордену усмішки, лауреат Шевченківської премії, патріот України).

2. *Іван Малкович – поет, редактор, упорядник, видавець, автор та перекладач кількох десятків книжок для дітей. Вірші Івана Малковича перекладено англійською, німецькою, італійською, російською, польською, литовською, грузинською та іншими мовами. Член Спілки письменників з 1986 р. Автор п'ятьох «дорослих» поетичних книг: «Білий камінь» (1984), «Ключ» (1988), «Вірші» (1992), «Із янголом на плечі» (1997), «Вірші на зиму» (2006).*

**Коментар.** Іван Малкович – редактор, упорядник, автор і перекладач кількох десятків книжок для дітей. Він є співавтором українського перекладу всіх частин «Гаррі Поттера», і цей переклад фахівці вважають кращим від російського. Вірші поета покладені на музику Марічкою Бурмакою, Віктором Морозовим, Тарасом Чубаєм та іншими композиторами і виконавцями. Рядками з його поезій називають вечори, за його сценаріями проводять свято Святого Миколая. А на Різдво й Старий Новий рік він сам ходить із вертепом та Маланкою.

Отже, людина-легенда українського книговидавництва Іван Антонович Малкович доводить читачеві, що поезія – це сокровенне. Тож спробуймо відчутти, як і до кого звертається з проханням митець слова, розкриваючи свою душу?

### **Аналіз поезії «Із янголом на плечі»**

Перегляд відеозапису пісні «Із янголом на плечі».

#### **Завдання для учнів.**

1. Послухайте уважно пісню у виконанні Марії Бурмаки. Але маємо таке завдання: уявіть, що ви художники і вам потрібно намалювати побачену картину, спочатку словесно. Опишіть свої відчуття, використовуючи епітети та метафори.

2. Робота з картиною.

– Розгляньте картину В. Котарбинського «Ангел із лілією».

– Які кольори домінують і чому? Які тони показано? Що це символізує?

– Яким змальовано ангела? Чому живописець зображує ангела саме з лілією? (*Лілія – символ чистоти*)

– Який настрій викликає цей твір живопису?

Потім можна запропонувати учням створити асоціативне коло до слова «янгол» (технологія «кластер»).

– Які асоціації у вас виникають, коли звучить слово «ангел» або «янгол»? (*Охоронець, добро, захист, оберег, радник, друг, любов, щастя, світло, мрії*)

– Хто такий, на вашу думку, янгол?

**Методичний коментар.** Учителю варто звернутися до словника, щоб порівняти думки учнів зі статтями словника.

Янгол (або ангел).

1. У релігійному культі – надприродна істота, посланець, вісник Бога; зображується звичайно у вигляді юнака з крилами; архангел; херувим, серафим.

2. Перен., заст. Захисник або заступник, охоронець ( Я буду твоїм ангелом).

3. Перен., заст. Про людину (переважно жінку), що відзначається красою чи добротою, лагідністю, або зробила чи робить кому-небудь щось гарне, приємне.

**Методичний коментар.** Можна запропонувати «Енциклопедичну хвилинку»(про янгола-охоронця), підготовлену заздалегідь кимось із учнів.

Янгол (ангел, ангол) – в християнській релігії надприродна істота, посередник між Богом і людьми, виконує волю Бога. Біблія називає янголів службовими духами. У християнстві вважається, що кожна людина має свого янгола-охоронця. Зображується найчастіше у вигляді юнака з крилами.

**Цікавим для учнів буде також читання автором вірша «Із янголом на плечі».** Для цього пропонуємо відео, де поезію читає сам Іван Малкович і розповідає про те, як писався цей твір.

– Чи сподобався вам вірш? Чим саме?

– Які образи та картини ви уявляли?

**За допомогою «Словесного малювання» учні описують свої емоції, враження, відчуття.**

Вірш «Із янголом на плечі» глибоко філософський і складний, тому пропонуємо порядковий аналіз поезії. Розпочинаємо «мандрівку» стежками того «Хтось», якого створив Іван Малкович у поезії «Із янголом на плечі».

*Краєм світу, уночі,  
при Господній при свічі  
хтось бредє собі самотньо  
із янголом на плечі.*

**Методичний коментар.** Орієнтовні питання для аналізу поезії:

– Хто такий, на вашу думку, отой «хтось», що «бреде собі самотньо»? (Ліричний герой, будь-яка людина, що йде по життю).

– Самотній подорожній бредє краєм світу, уночі. Як ви розумієте цей рядок? (Людина, яка не визначилася, яка шукає себе, своє призначення у світі, яка заблукала).

– Доберіть синоніми до слова «бреде». А як ви вважаєте, чому саме це слово обирає автор? Яку думку воно допомагає увиразнити?

– Що символізує образ ночі? (Темін, безпросвітність існування людини).

– Путь подорожнього освітлює Господня свіча. Що Малкович називає Господньою свічею? (Місяць)

– Що символізує свіча? (Віру в краще).

– Із якою метою свіча освітлює путь подорожнього? (Щоб не збився зі шляху остаточно).

– Чому ліричний герой бредє самотньо? (Бо кожна людина сама обирає собі шлях у житті).

– Чому янгол на плечі? (Бо він охороняє людину від зла).

*Йде в ніде, в невороття,  
йде лелійно, як дитя,  
і жене його у спину  
сірий маятник життя, —  
щоб не вештав уночі  
при Господній при свічі,  
щоб по світі не тинявся  
із янголом на плечі.*

– Чому «йде в ніде, в невороття»? (Людина не знайшла себе, свою дорогу, призначення).

– Автор використовує художній засіб «йде лелійно, як дитя». Який це художній засіб? Яка його роль? (Показати беззахисність героя перед виром життя).

– Який прихований зміст криється в образі сірого маятника? (Кожна людина у своєму бутті здійснює довгу й тяжку мандрівку, у якій її підстерігає небезпека – бути поглинутим Буднем – «сірим маятником життя». Йдеться про одвічне протиборство в людській душі добра й зла, світла й темряви. Сірий маятник життя – символ швидкоплинності життя, яке має свій кінець, тому людина перед ним виступає як беззахисне дитя. Отже, у вірші ніби йдеться про абсурдність людського життя. Але лише у випадку, коли людина не гордо крокує життям, а «вештається», «тиняється», «бреде» із янголом на плечі. Психологи стверджують, що колір впливає не лише на зір, а й на смак, слух, нюх і навіть дотик. То чому ж «маятник життя» сірий? Із чим це пов'язано? Сірий колір означає одноманітність повсякденного життя; життя буденне, безбарвне; людина не виділяється серед інших.)

– Для чого автор уживає образ «сірого маятника»? Який це художній засіб? Які відчуття він передає? (Щоб надати тривоги, хвилювання).

– Хто з поетів-шістдесятників говорив про сіре життя і в якому творі? (Ліна Костенко, «Кольорові миші»).

– Чи має ліричний герой життєву мету? Чим викликано те, що він «по світу тиняється»? (Ліричний герой не визначився, не знайшов шлях, який зробить його щасливим).

***Віс вітер вировий,  
виє Ірод моровий,  
маятник все дужче бухка,  
стогне янгол ледь живий...***

– Які перешкоди постають на шляху героя? будь-якої людини? Чому «янгол стогне ледь живий»? (Хвороби, смерть, невдачі...)

– Чому використав Іван Малкович вислів «вітер вировий»? Символом чого є вітер? (Вітер – символ руйнування, спустошення та нищення).

– Як ви думаєте, чому означення стоїть після означуваного слова? Який це художній засіб? Яка роль цієї інверсії? Яка думка підкреслюється? (Робиться логічний наголос на означенні).

**Методичний коментар.** Робота з тлумачним словником.

**ВИР**, у, чол.

1. Місце у річці, морі і т. ін. з круговим рухом води, що утворюється внаслідок дії протилежних течій. [Вітровий:] *Чекай, Серього. Тут купатись не можна* [Батура:] *Чому?...* [Вітровий:] *Там вир великий, крутить так, що ніхто не впливе* (Олександр Корнійчук, II, 1955, 219); *Ось він поруч, гігантський запінений вир, несамопитий клекіт води* (Микола Руденко, Вітер..., 1958, 6).

2. чого або який, перен. Бурхливий, стрімкий рух, який захоплює, втягає за собою. *Талант твій буде рвать тебе Між люди, в вир життя могутий* (Іван Франко, XIII, 1954, 271); *Що привело його сюди, яка сила втягла його у могутній вир революції?* (Олесь Гончар, Таврія..., 1957, 686); *Вітальна їх пісня гучна і крилата Жбурляє хлопчину у радісний вир* (Платон Воронько, Три покоління, 1950, 25).

Отже. вітер символізує руйнівну стихію, що підсилюється біблійним образом Ірода.

**Методичний коментар.** «Енциклопедична хвилинка». Розповідь про царя Ірода.

**Міні-повідомлення про Ірода**

Останні роки правління царя Юдеї Ірода відзначені особливою підозрілістю, мстивістю та жорстокістю. Для багатьох Ірод знаний як холонокровний вбивця не лише своїх рідних, але й беззахисних маленьких хлопчиків. Коли астрологи зі Сходу повідомили, що народився майбутній цар, Ірод прикинувся, ніби хоче вшанувати це дитя. Він попросив астрологів знайти дитину й сповістити його. Але Бог попередив астрологів, щоб вони не поверталися до Ірода. Тож цар наказав убивати у Віфлеємі, де народився Ісус, та околицях міста всіх хлопчиків віком до двох років. (Зараз Ірод є символом зла, жорстокості, смерті).

**Робота з текстом:**

– З якою метою автор використав біблійний образ Ірода? (Ірод – символ зла).

– Що означає епітет «моровий»? Із якою метою вживає його автор? (Щоб посилити драматизм, акцентувати увагу на тому, що на людину в житті чатує багато випробувань).

**Робота зі статтею тлумачного словника.**

**МОР**, у, чол. Пошесна смерть; пошесть. *Мор, голод і війна – то страшні людодиди* (Левко Боровиковський, Тв., 1957, 159); *За батьком пішли всі – мати, сестра, два брати. Всі вони померли, коли після лютої зими закотився до Остра мор* (Семен Скляренко, Святослав, 1959, 70).

– Які звуки повторюються в цих рядках? Із якою метою? (Повторюються звуки *в* та *р* (**алітерація**), вони асоціюються із завиванням вітру та емоційною напругою. У поезії наростає драматизм).

*А він йде і йде, хоча  
вже й не дихає свіча,  
лиш вуста дрижать гарячі:  
янголе, не впадь з плеча.*

– А «він йде і йде»... Що допомагає подорожньому продовжувати пошук свого шляху в житті, не зупинятися перед перешкодами? (Янгол ще залишається на його плечі, отже, ліричний герой не розгубив свої позитивні якості: порядність, чесність, справедливість, які скеровують його шлях).

– Який розділовий знак мав би стояти в кінці поезії? (Знак оклику, бо це спонукальне речення).

– Чому автор свідомо його не ставить? (Підсилює думку, що людина виснажена настільки, що навіть не може говорити з підсиленою інтонацією).

Після асоціативно-образного аналізу вірша, необхідно акцентувати увагу на жанрі твору.

– Чому вірш має підзаголовок «старосвітська балада»?

– Що таке балада? *Балада* – жанр ліро-епічної поезії фантастичної, історико-героїчної або соціально-побутової тематики з драматичним сюжетом.

– Словотворчий розбір слова старосвітська – старий, світ. Старосвітською – значить тією, що дотримується старих правил, поглядів.

– У якій із давніх Священних Книг описується старий світ? (Старий Заповіт.) (Так, у біблійній легенді зі Старого Заповіту говориться, що в людини на одному плечі янгол, який його охороняє, спонукає до добрих справ, а на другому – чорт, який спонукає на злі справи; людина ж має вибирати, кого слухати).

**Завдання для учнів.** Чи можна стверджувати, що вірш має оптимістичний характер? Хто, на вашу думку, переможе: «янгол на плечі» (добро) чи «ірод моровий» (зло)?

**Сформулюйте свої думки та запишіть у зошит** (5 речень – вільне есе).

**Рефлексія уроку.** Учні зачитують свої твори.

**Саморефлексія.** «Продовжте речення...»

– Як знайти свою дорогу?

– Як зрозуміти, що ти йдеш у правильному напрямку?

– Чого навчив мене ліричний герой та його янгол?

– Що я хотів би сказати ліричному героєві та його янголу?

**Домашнє завдання (на вибір)**

1. Складіть «кольорову палітру» поезії.

2. Напишіть лист своєму янголу.

Сучасна українська поезія різноманітна й багатовекторна, але вірші Івана Малковича, які вивчають у школі, «як живі істоти», що входять у коло нашого життя; вони то вчать, то кличуть, то благословляють; серед них є ангели-охоронці, мудрі провідники, спокусники-демони й милі друзі. Його ліричні герої – мудрі й тонкі натури, які усвідомлюють, наскільки нетривкий наш світ, а тому глибоко вірять у Бога і в те, що в кожній особі закладено дуже багато хорошого, світлого, і, тільки розвиваючи кращі людські риси, ми порятуємо планету від катастрофи.

Івана Малковича по праву вважають одним із найкращих сучасних вітчизняних поетів. Тому кожному підліткові варто порадити читати його поезії, сповнені доброти та людяності.

### Література

1. Авраменко О. Українська література. 10 клас / О.Авраменко, В. Пахаренко. – Київ: Грамота, 2018.
2. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/>.
3. Бабак Г. Декілька слів про магнітне поле сучасної поезії [Електронний ресурс] / Г. Бабак. – Режим доступу: <https://kharkiv-nspu.org.ua/archives/2942>.
4. Пехота О. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. Пехота. – Київ: АСК, 2002.
5. Тевлін Б. Професійна підготовка вчителів / Б. Тевлін. – Харків: Основа, 2008.
6. Токова О. Урок у системі особистісно зорієнтованого навчання / О. Токова // Завуч. – 2003. – № 36.
7. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шкільний світ, 2007.
8. Філіпська Н. Особливості здійснення психолого-педагогічного супроводу учасників фахових педагогічних конкурсів у гімназії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1u\\_PfVzG8IRKVL1UuyLac0](https://docs.google.com/document/preview?hgd=1&id=1u_PfVzG8IRKVL1UuyLac0).
9. Харчук Р. Якісній українській літературі бути? / Р. Харчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2008/09/02/130545.html>.
10. Шуляр В.І. Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання / В.І. Шуляр. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010.

---

## Традиції та новації в бібліотечних формах роботи

*Рибалка В. М., завідувачка бібліотеки  
Андріївської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1  
Донецької селищної громади Ізюмського району*

---

Наша бібліотека розпочала непростий шлях: з адаптації звичайної шкільної бібліотеки – до бібліотеки Нової української школи, перетворення бібліотеки на особливе місце. Бібліотека має об'єднувати, формувати кола однодумців, надавати умови для відпочинку, хобі, розвивати дружні стосунки, таланти й здібності, створювати умови, щоб діти бажали повертатися знову до бібліотеки, не втрачали інтересу до книги та читання.

У шкільній бібліотеці працюють *виставки*, матеріалами яких користуються діти, також вчителі для проведення уроків, тематичних виховних заходів, які часто проходять на базі бібліотеки. Великим надбанням нашої бібліотеки є матеріали виставки «Від творчого вчителя до творчого учня», де зібрані книги на різну тематику, які об'єднує одне – це виставка книг із друкованими роботами наших учнів: «Пізнай себе, свій рід, свій народ», «Роки минають, а пам'ять вічна», «Перші кроки до науки», «Чорнобиль: події, долі, пам'ять», «Славетні земляки – у світовій культурі та пам'яті нащадків» та інші.